

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. I. An, & quomodo ex opinione probabili formari possit ultimum dictamen
Conscientia?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

adverto, in moralibus rarò admodùm contingere, ut unicus Auctor suam sententiam contra communem aliorum efficiat probabilem: quia nempe est difficilimum, ut quis omnia præstet, quæ ad id requiruntur. Unde singularis ejusmodi opinio citra magnam cautelam non est redigenda in praxim.

ARTICULUS II.

De usu Sententiæ Probabilis generatim.

§. I.

An, & quomodo ex opinione probabili formari possit ultimum dictamen Conscientiæ?

SUMMARIUM.

1. Status questionis. 2. Statuitur conclusio, & ostenditur modus formandi Conscientiam ex probabilibus. 3. An sententia probabilis sit regula proxima operandi? 4. Sensus hujus propositi. Qui operatur ex Conscientia probabili, honestè operatur. 5. An possit formari recta Conscientia ex opinione probabiliter, vel solùm tenuiter probabili? 6. 7. 8. Proponuntur, & solvuntur Objectiones.

I. Ultimum, seu practicè practicum dictamen Conscientiæ debere esse moraliter certum de honestate operationis, quam dirigit, docent communissimè Theologi. Ratio est: tum, quia, ut jam suprà diximus, est actus elicitus Prudentiæ, cujus assensus non possunt esse fallibiles. Cùm alioquin non differret ab habitu opinionis. tum quia est participatio legis Divinæ, quæ est certa, & infallibiliter recta: immo ab illa derivatur ceu regula exemplata à regula exemplari. Atqui exemplatum debet esse conforme exemplari; ergo. Difficultas est modò, quæ hæc certitudo proveniat Conscientiæ ex opinione probabili? sive quomodo fieri possit, ut ex judicio fallibili, quale est omnis sententia probabilis,

X

forme.

formetur certa & recta Conscientia? Et quidem Probabilistæ, id est, Authores, qui docent, licere amplecti sententiam probabilem relicta probabiliori opposita, ceu præcipuum suæ doctrinæ fundamentum statuunt hoc principium: *sententia probabilis fundat prudentem assensum*. quo semel admissio ut certo, statim apparet aliud axioma apud ipsos æquè certum: *qui sequitur sententiam probabilem, prudenter, adeoque licitè operatur*. Sed negant ista Authores rigidi, qui vocantur Probabilioristæ, vel universim; ut Merenda; vel de sententia probabili favente libertati contra præceptum, ut Contenson, & alij. Verùm his non obstantibus, contrarium debet esse certissimum.

II. Dico igitur. Quilibet potest ex opinione verè probabili formare prudens ac certum dictamen Conscientiæ rectæ. Præscindit hæc assertio à concursu opinionis probabilioris, vel æquè probabilis, & prob. in hunc modum. Quisquis habet præmissas certas de honestate operationis, potest ex illis inferre conclusionem certam de honestate operationis, & certò prudentem. Sed sequens opinionem verè probabilem habet ejusmodi præmissas; ergo potest ex illis inferre conclusionem certam de honestate operationis, & certò prudentem. Sed ejusmodi conclusio est judicium prudens ac certum Conscientiæ; ergo vera est nostra assertio. mai. est certa. mi. unaque sub. prob. & simul ostenditur modus formandi Conscientiam ex probabilibus. Pono casum, in quo Pictor v. g. deliberat, an liceat pingere in die festo? hic, si opinionem, quæ dicit, opus pingendi non esse servile, teneat verè ut probabilem, ita secum saltem implicite, & virtualiter discurret. *Omne opus non servile in die festo est licitum: sed pingere est opus non servile; ergo pingere in die festo est licitum*. Major est quidem certa: sed Minor & Conclusio est solum probabilis. Unde hæc nondum est judicium ultimum Conscientiæ practicæ practicum:

dicum: maximè cum non sit de operatione ut hîc & nunc exercenda. Et ideò cum reflexione tam ad probabilitatem opinionis, quàm ad conclusionem ex principiis directis illatam assumens aliud principium reflexum Synteresis ita ulterius ratiocinatur. *Illud opus hîc & nunc est licitum in die festo, quod prudenter judico esse licitum: sed opus pingendi prudenter judico esse licitum in die festo; ergo opus pingendi, seu pingere hîc & nunc est licitum in die festo.* Et hæc demum conclusio est illud, quod quærimus, ultimum dictamen Conscientiæ certum & infallibiliter prudens deductum ex præmissis certis & infallibilibus. Nam Major est nota omnibus, qui penetrant terminos, quid enim licebit in moralibus, si id, quod quis omnibus consideratis prudenter judicat esse licitum, non liceat? Minor est pariter certa: quia est cognitio experimentalis de cognitionibus directis in priori discursu elicitis, & de magnitudine motivi probabilis, quo movetur, ut judicet, pingere non esse opus servile. Atque ex toto hoc discursu manifestè

III. Colligitur primo, probabilitatem, sive sententiam probabilem à nobis non statui pro regula proxima & immediata honestæ operationis, ut quidam Probabilioristæ malè supponunt; sed esse solùm principium remotum, & quoddam occasionale primordium ad inchoandam consultationem practicam, formandamque rectam Conscientiam præsuppositum. Neque enim fas est in operando sequi sententiam probabilem, nisi formidinem practicam de inhonestate operationis deposueris. Hoc autem nunquam præstabis, nisi modò explicatò ad formandam Conscientiam procedas; sed ipsam mox opinionem probabilem citra ulterius examen tibi regulam operandi constituas, cum temere & imprudenter in periculum peccandi irruens agas mala fide, & aliunde per invincibilem ignorantiam non excuseris.

IV. Colligitur Secundo ad evitandas plures æquivocationes, hanc prop. *Qui operatur ex Conscientia probabilis, honestè operatur*, esse in uno sensu veram, in altero falsam. Falsa est, si loquatur de Conscientia ut formaliter, & intrinsecè probabilis, sive sumpta pro assensu secundùm essentialem rationem suam fallibili, ac formidoloso. Ratio ex dictis est: quia Conscientia, ut sit regula honestæ operationis, debet esse certa & prudens. Vera est illa prop. si intelligat Conscientiam probabilem, sive opinativam solùm extrinsecè, præsuppositivè, & originativè, id est, illam, quæ oritur ex opinione probabilis, licet in se, & intrinsecè sit certa, & infallibiliter prudens citra omnem ex sua parte formidinem de opposito. Ratio est: quia Conscientia hoc sensu probabilis habet omnia, quæ requiruntur, ut sit regula honestæ operationis. Neque obstat formido relicta à judicio intrinsecè probabilis præsupposito. tum, quia non est practica, sed solùm speculativa. tum, quia ultimo dictamini Conscientiæ est merè extrinseca.

V. Colligitur Tertio, non posse formari rectum dictamen Conscientiæ ex opinione solùm probabiliter probabilis. Docent ita plerique Theologi. Ratio est: tum, quia, ut vidimus, ad rectam & certam Conscientiam formandam ex opinione probabilis debet præsupponi judicium certum & experimentale de probabilitate illius. Atqui tale judicium non præsupponitur, quando opinio est solùm probabiliter probabilis, eo ipso, quòd sit incertum, an habeat motiva digna assensu. tum quia probabilitas tam latè accepta vix differt à laxitate tam Conscientiarum, quam opinionum, in quam meritò hætenùs infurrexerunt Authores non modò rigidi, sed etiam benigni, & summi Pontifices sua decreta vibrârunt. Quod dictum est de sententia probabiliter probabilis, verum est à fortiori de sententia solùm tenuiter, seu dubiè probabilis. Patet igitur, non omnem probabilitatem etiam in infimo gradu

gradu sufficere, ut possit ex ea formari recta & certa Conscientia. Propositionem id asserentem damnavit Innocent. XI. in decreto, quod edidit anno 1679. n. 3. Nunc contra concl. nostram ita

VI. Objicies I. Qui se exponit periculo peccandi, peccat: sed qui operatur ex Conscientia probabili, exponit se periculo peccandi; quia exercet actionem, de qua non est certus, an sit licita, vel illicita, ergo qui operatur ex Conscientia probabili peccat. & consequenter ex opinione probabili non potest formari dictamen rectæ Conscientiæ. Respond. primo dist. mai. qui se exponit periculo peccandi formaliter, ille peccat, conc. periculo peccandi materialiter, neg. mai. &c. Atqui operans ex Conscientia probabili se solum exponit periculo peccandi materialiter, quatenus fieri potest, ut objectum, quod inculpatè, & prudenter apparet licitum, sit re ipsa illicitum: veluti contingit, quando quis operatur ex Conscientia invincibiliter erronea. Respond. Secundo conc. mai. neg. mi. cum sua probatione. Potes hanc etiam distinguere: non est certus ex parte judicij directi, & remoti, an operatio sit licita, vel illicita, conc. ex parte judicij reflexi & proximi, neg. Judicium remotum & directum illud hinc dicitur, quo intellectus apprehensa magnitudine motivorum probabilium cum formidine oppositi judicat, operationem esse licitam: veluti judicat pictor in primo syllogismo supra formato. Judicium reflexum est, quo intellectus supra judicium prius reflectens judicat experimentaliter, illud esse verè probabile, & prudens. & ita judicat pictor in *minori* posterioris syllogismi. Hoc judicium est certum, & citra omnem formidinem de opposito infallibile. Esto proinde, judicium directum, & remotum (quod etiam speculativum vocatur) non sit certum; certum tamen est judicium reflexum ac proximum. Atque ex his utique vides, quomodo ex opinione probabili possit deduci certa Conscientia. Respond. ad-

huc tertio ex dictis *in num. 4.* omiſſa mai. diſt. mi. operans ex Conſcientia formaliter, & intrinſecè probabili exponit ſe periculo peccandi, conc. operans ex Conſcientia probabili ſolùm extrinſecè præſuppoſitivè, & originativè, neg. mi. &c. ex quo etiam ad probat. mi. patet ſolutio.

VII. Obijcies ſecundo. Quando una ex præmiſſis eſt incerta, etiam conclusio, quæ inferitur, eſt incerta; quia ſequitur debiliorem partem. Sed in diſcurſu practico, per quem formatur Conſcientia tanquam conclusio ex opinione probabili, una ex præmiſſis eſt incerta, nempe ipſa opinio probabilis; ergo etiam conclusio, quæ eſt Conſcientia, eſt incerta. Reſpond. diſt. mai. quando una ex præmiſſis proximis, ſive influentibus proximè in conclusionem eſt incerta, etiam conclusio eſt incerta, conc. ſi una ex præmiſſis ſolùm remotis, ſive remotè influentibus eſt incerta, etiam conclusio eſt incerta, neg. mai. Atqui in illo diſcurſu practico ſolùm una ex præmiſſis remotis, ipſa videlicet opinio probabilis, eſt incerta. nam proximæ, ut vidimus, ſunt certæ, & infallibiles. Effectus autem non debet ſapere naturam cauſæ remotæ, ſed proximæ. Et ideò conclusio ſolùm ſequitur debiliorem partem, quando hæc eſt inter cauſas illius proximæ.

VIII. Obijcies Tertio. Qui operatur cum formidine de honeſtate operationis, is non habet certum dictamen Conſcientiæ: ſed operans ex Conſcientia probabili operatur cum tali formidine. quia omnis opinio, & ſententia probabilis eſt eſſentialiter aſſenſus formidoloſus circa ſuum objectum; ergo operans ex Conſcientia probabili non habet certum dictamen Conſcientiæ. Si dicas, illam formidinem eſſe ſolùm Speculativam ex parte judicij remoti, non autem practicam de operatione ut hæc & nunc exercenda: hanc enim certò judicari licitam. Contra eſt: implicat, judicium practicum diſcordare a ſpeculativo: ergo implicat, quemquam formidare ſpeculativè in judicio ſpeculativo, & non formi-

formidare practicè in iudicio practico conseq. patet. Ant. prob. nam
 eo ipso, quod quis opinativè, & cum formidine oppositi affirmet,
 esse licitum pingere die festo, etiam virtualiter cum simili formi-
 dine affirmat, id esse licitum Petro, Paulo, & sibi. Quia in
 iudicio universali continetur particulare tanquam propositio sub-
 alternata. Ergo implicat, ut in eodem instanti sine formidine
 iudicet, sibi esse licitum hinc & nunc pingere in die festo. Ergo
 implicat iudicium practicum discordare à speculativo. Hæc con-
 seq. colligitur ex priori; quæ facile prob. quia in eodem intellectu
 non possunt simul stare duo iudicia, unum certum, alterum in-
 certum de eodem objecto. Atqui, si dicto modo iudicaret, sta-
 rent simul talia iudicia; ergo. Respond. Solutionem insinua-
 tam esse optimam. Unde illâ utens dist. mai. qui operatur cum
 formidine practica de honestate operationis, non habet certum
 dictamen Conscientiæ, conc. qui operatur cum formidine solum
 speculativa, neg. mai. dist. mi. talis operatur cum formidine spe-
 culativa de honestate operationis, conc. cum formidine practi-
 ca, neg. mi. & conseq. Probatio *Minoris* est quidem vera, sed
 non ad rem. quia Conscientia probabilis, quæ immediatè dirigit
 operationem, non est opinio, sed iudicium, & dictamen certum
 ex opinione probabili, velut ostendimus, deductum. Ad im-
 pugnationem solutionis dist. Ant. si non accedat specialis & nova
 ratio variandi iudicium speculativum; conc. si accedat & super-
 veniat talis ratio, neg. Ant. & sic respond. ad conseq. Ad probat.
 Ant. dico; Ant. esse verissimum, quod non est mirum: quia illud
 iudicium nititur solum motivis directis, quæ non suadent, esse ali-
 ter, & firmitus iudicandum de actione pingendi à Petro v. g. exer-
 cenda, quam de omnibus. quia tamen accedunt motiva reflexa,
 & nova ratio certò suadens, hanc numero actionem pingendi à
 Petro exercendam in die festo non contineri sub illa ratione spe-
 cifica,

cifica, quæ solùm cum formidine iudicata est licita, fit, ut intellectus eliciat aliud iudicium particulare certum ab illo universali discordans, ac sine formidine affirmans, pingere hîc & nunc Petro esse licitum. Hoc autem iudicium particulare non continetur sub illo universali, eo ipso, quod objectum iudicij particularis propter specialem rationem & aliam circumstantiam non continetur sub objecto iudicij universalis. Unde neg. utraque conseq. Ad probat. primæ constat ex dictis, illa duo iudicia non esse de eodem formaliter objecto. Vide, quæ dixi in simili c. *præced. a. 1. §. 1. n. 5.* de dubio speculativo.

§. II.

An liceat sequi in praxi sententiam minùs probabilem, minùsque tutam relictâ probabiliori & tutiori?

SUMMARIUM.

9. *Quenam sententia sit tutior, & quæ minùs tuta?* 10. *Intellectus assenti-ri potest opinioni minùs probabili in occurssu probabilioris.* 11. 12. *Solvitur objectio.* 13. *Opinionum alia sunt circa actiones & ius, alia circa res & factum. Quodnam inter eas discrimen?* 14. *Statuitur, esse licitum sequi in praxi sententiam minùs probabilem relictâ probabiliori. Authorum de hac doctrina iudicium.* 15. 16. 17. *Fundamenta nostræ sententia ex ratione.* 18. *Quando agitur de honestate actionis, licitè amplectimur partem minùs tutam relictâ tutiori.* 19. *Quod non licet, quando opiniones opposita versantur circa rem & factum, & adest speciale præceptum charitatis, iustitiæ &c.* 20. 21. 22. *Solvuntur objectiones.* 23. *In quonam sensu omnes sententiæ probabiles sint equaliter tuta? item: an praxis benigna sententiæ habeat locum in articulo mortis?* 24. *Quenam sententia sit certò probabilis?* 25. 26. *An usus sententiæ probabilis sit licitus in materia fidei?*